

Nytt från

UPPSALA- ROSLAGS-

kretsen

nr 1 2025

**Vår- och
sommarprogram
Eskadran
Segling i Norra
Roslagen**

**Svenska Kryssarklubben
Uppsala-Roslagskretsen**

Det syns när våra kunder är nöjda

Svenska
Kryssarklubben

Svenska Sjö

010-490 49 00
dygnet runt

www.svenskasjo.se

Beräkna din premie idag, och välkommen att kontakta oss om du har några frågor kring din båtförsäkring.

Välkommen att försäkra din båt hos oss

Svenska Sjö är specialister på båtförsäkringar och har som ambition att erbjuda våra försäkringstagare kunnig, snabb och smidig skadehantering till låga premier. Dessutom ger vi våra försäkringstagare direkt återbäring på överskottet.

Tillsammans med båtorganisationerna arbetar vi ständigt med att utveckla **de bästa båtförsäkringarna** och trygghetslösningarna för dig och din båtklubb.

Som medlem i Svenska Kryssarklubben **försäkrar du din båt extra förmånligt**, utöver andra rabatter såsom förarintyg.

Sedan 1967 har vi tryggt båtägare och båtklubsmedlemmar i hela landet, så nästa gång när vinkar, är det kanske en i gänget.

Svenska Sjö är stolta över att vara ägda av riktigt båtfolk, tillsammans utvecklar vi det svenska båtlivet.

Svenska Sjö

Vi delar Båtlivet med dig

Vid rodet

I skrivande stund, sista dagarna av november 2024, är vädret allt annat än vintrigt. Flera plusgrader och total avsaknad av både snö och is. Då passar det fint med tankar på kommande seglatser. Jag seglar gärna norrut, men hon som bestämmer vill segla på västkusten. I sånt fall blir det nog via Göta Kanal till den västra kusten. Vi har gått den en gång tidigare, i grupp, det tog fem dagar från Mem till Sjötorp. Näja, vi behöver inte bestämma oss än. Vi (jag) har slipat ner botten på båten och ska lägga på ny bottenfärg i vår. Lutar åt Hempaspeed. Lite intressant, när man frågar på Segelbåtsfix (Facebook) får man många, både positiva och negativa, erfarenheter om just den bottenfärgen. För mig fortfarande oklart om vad som passar bäst?

Foto Svitlana Johnson.

I slutet av november höll riksföreningen SXX årsmöte och rådslag. Årsmötet utan några större diskussioner, styrelsen har lagt en budget för innevarande år som slutar på ett mindre överskott tack vara en större än normal avkastning från Svenska Sjö, där vi (SXX) tillsammans med bland annat Båtunionen är ägare. Rådslaget handlade till största delen om Varumärkesresan. Den handlar om hur SXX ska beskriva klubben och verksamheterna och attrahera nya (och gamla!) medlemmar. SXX har tappat medlemmar under ett par år och man vill nu lägga en bra grund för nya medlemsvärvningar. På sikt naturligtvis viktigt, inte minst för ekonomin. För vår del, Uppsala-Roslagskretsen, är antalet medlemmar ganska stabilt. Men, vi ska komma ihåg att medelåldern i SXX, och i kretsen, är hög. Viktigt att vi kan få med nya, och gärna något yngre, medlemmar. Något av SXX:s nya profilering kommer att presenteras på kommande båtmässa *Allt för Sjön*. Notera gärna någon av dagarna 6–9 mars eller 13–16 mars för ett besök!

Under innevarande verksamhetsår kommer kretsen att minska antalet utgåvor av denna tidning från tre till två nummer. Nästa verksamhetsår 2025/26 höjer vi också kretsavgiften från 70 kr per fullbetalande medlem till 100 kr. Det tillsammans med endast två nummer av tidningen ska ge oss en budget i balans. Vårens program och aktiviteter beskrivs närmare på sidan 3. Jag vill här uppmana till synpunkter från *er*, kretsmedlemmarna, på aktiviteter och ämnen på programkvällar som ni saknar eller vill ha mer av. Förslag och tankar på programkvällar, kanske kurser, kortare eller längre seglingar i form av eskader eller segling tillsammans med andra kryssarklubbare.

Avslutningsvis; är det någon som vet hur stor en FYRMAX får vara???

Ebbe Johnson, kretsordförande, carlebbe@hotmail.com

Grillafton med deltagarna vid SXX:s Rikseskader till Mariehamn 2024. Läs mer på s 6.

Nya medlemmar

Vi hälsar följande nya medlemmar välkomna till SXX Uppsala-Roslagskretsen, kretsen som vill samla Kryssarklubbare i de nordliga delarna av Mälaren och Roslagen.

Vi hoppas att våra nya medlemmar ska finna nytta och nöje i sitt medlemskap och samtidigt finna gemenskap med andra båtänner. Är du ny medlem, men ditt namn ännu inte har hunnit föras in i listan, är du ändå lika välkommen!

Andi Destouni	Solna	Marcus Pluntke	Stockholm
Peter Jonsson	Solna	Jan-Erik Rosen	Rimbo
Inger Julander	Sollentuna	Perlie Rosén	Rimbo
Bengt Persson	Uppsala	Henry Sköldenberg	Danderyd

Medborgarskolans sjölivskurser

Kryssarklubben har avtal med Medborgarskolan Uppsala att kretsens medlemmar får 200 kronor i rabatt på ordinarie sjölivskurser i Uppsala (ej SRC). Bästa sättet är att boka direkt med verksamhetsansvarig, Åse Granberg, 010-157 57 57, eller ase.granberg@medborgarskolan.se. Ange att du är medlem i Kryssarklubbens Uppsala-Roslagskrets. Medborgarskolans kursutbud hittar du på www.medborgarskolan.se

Framför stäven

Bara för att båten ligger på land behöver man inte sluta prata om den. SXX Uppsala-Roslagen bjuder in till programkvällar under vintern och våren, där vi får höra om segling i främmande vatten, säkerhet ombord och inspirerande tips inför sommarens seglaräventyr. Även fortsättningsvis visas våra föredrag på YouTube, så du kan se dem i efterhand om du missade något tillfälle.

Om inget annat anges:

Tid: kl 19.00

Plats: Uppsala Segelsällskaps klubbhus, Skarholmsvägen 2, Uppsala (buss 11, Lyssnavägen). Ej deltagaravgift.

Kretsen bjuder på fika.

onsdag 29 januari (OBS veckodagen!)

Hur man seglar långt utan egen båt

Regina Ledung och *Lena Jacobsson* har seglat som "paying crew" runt om i världen och varit delägare i båtar som seglar jorden runt, ett spännande sätt att prova på långsegling i främmande vatten.

måndag 17 februari

Hydrographica, sjökort och sjömätning

Jesper Sannel från Hydrographica berättar om deras sjömätningsprojekt i norra Roslagen från Öregrund till Grisslehamn, om sjökort och Hamnguiden 10.

måndag 17 mars

Vart ska ni segla i sommar?

Tanken är en programkväll fylld med inspirationssamtal inför sommarens seglatser. Vi inleder med formatet "blixttal", där villiga deltagare berättar om vilket mål de har för sommarens segling. Det kan t ex vara en destination, ett farvatten, att bli bättre på segeltrim eller koppla upp hela båten i ett smart nätverk. Därefter pratar vi gruppvis kring de ämnen vi tyckte var särskilt intressanta.

måndag 7 april

Säkerhet ombord

Idag finns en uppsjö av sätt att öka säkerheten ombord och skydda oss när olyckan är framme. Efter pausen kan du få hjälp att kontrollera din självupplåsand flytväst, vi har både gaspatroner och utlösare med oss.

Kretsen på YouTube

Många av programkvällarna läggs ut på YouTube i direktsändning. Se Uppsala-Roslagskretsens hemsida för närmare information.

Kommande tider..

sommaren 2025

måndag 13 oktober

måndag 3 november

6-timmars

Programkväll

Årsmöte

Läs mer på nästa sida.

Ämne meddelas senare.

Därefter förstärkt fika och kortare program.

ardinalmärkena **f** och **i** samt ledmärket **b** men på
itt sida förstås! Däremot skall ledmärket **d** passeras
att pricken hamnar på insidan av färdvägen (det är
llräckligt djup)

6-timmars sommaren 2025

Nya Singösexan och Kvartarna fortsätter som vanligt

Vårens Singösexan genomförs preliminärt sista lördagen före midsommar, d.v.s. **15 juni med start kl. 11** som vanligt. Det går att starta vid valfritt punktmärke med målgång vid samma märke. Information som vanligt på hemsidan www.sxk.se/uppsala-roslagskretsen. Därifrån kan man ladda ned karta, loggblad m.m. som behövs för att kunna delta.

Wik

Båtar kan segla höstens Singösexan vid valfri tidpunkt med start kl 11 från valfritt punktmärke. Det går dessutom att genomföra ett godtyckligt antal seglingar! Efter genomförd segling sänder deltagaren själv in loggbladet elektroniskt, t.ex. som ett mobilfoto av loggbladet, till aktuell funktionär. Resultat införs sedan i en maratontabell på Uppsala-Roslagskretsens hemsida. För närmare detaljer, se hemsidan.

Vår- och Höstkvarten på Ekoln kommer att gå söndag 15 juni respektive söndag 17 augusti. Kolla hemsidan för närmare information! Som vanligt är det öppna evenemang, inga startavgifter och inget krav på klubbtilhörighet.

Välkomna till sommarens 6-timmarsevenemang på Singöfjärden och Ekoln!

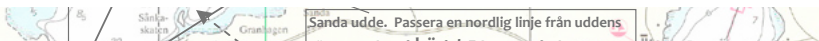
Tore Ericsson för Uppsala-Roslagskretsens 6-timmarskommitté

era en sydlig linje
/liks brygga på ett

nholmen. Passera
dan av färdvägen
stånd av högst 11

nskär. Passera en
rets norra punkt på ett
stånd av högst 25 m.

t) . Passera holme
färdvägen på hö
stenen som i

passage

an!

era pricken så att
Jan av färdvägen

stånd

västra sida på ett

grund!

I kölvattnet

Under hösten hade vi möjlighet att kontrollera våra uppblåsbara flytvästar efter kretsens årsmöte den 4/11. Den 9/12 fick vi höra mer om segling i den grekiska övärlden av *Hans* och *Ulla Pierrou*, som tidigare har berättat för oss om hur de seglade ner till Medelhavet och bodde på sin båt där i fem år.

Säljes!

Begagnat peke till segelbåt med kassettstege och gennakerfäste, Båtsystem HP65. Pris 1 200 kr.
Begagnad rostfri septitank, 45 liter. Pris 400 kr.
Göran Berfenstam
070-414 07 18

Dra loss en skruv

”Hur gick det, fick du loss skruven?”

”Jäpp, den är loss. Ja, jag fick ju hjälp av grannbåten. Det visade sig att han hade en rejäl skruvmejsel. Den och en skiftnyckel löste problemet.”

Jag hade just kommit hem från varvet. Vi hade en skruv som hade gäckat oss länge, den satt som berget. Ja, skruv och skruv, det hade visat sig att vår båt har en bottenplugg, en dyvika, som jag tänkte mig att öppna. Dock hade den suttit orörd i tio, femton år, och hade uppenbarligen tänkt sig att fortsätta med det. Men, med lite hjälp av en båtgranne fick vi den på nya tankar.

Det är inte första gången. I våras behövde jag hjälp att lossa en offeranod, i höstas fick jag hjälp att lyfta upp presenningen. Vattenslangar och skarvsladdar vandrar temporärt mellan närliggande båtar.

Människan är hjälpsam av naturen, det är en del av förklaringen till att vi är tämligen framgångsrika som art. Det har hamnat i våra gener, det där med att hjälpa varandra, och det har visat sig vara bra. I en båtklubb, vid varvet eller i hamnen, är hjälpsamheten alldeles speciellt stor. Nu tror jag ju inte att seglare nödvändigtvis har en alldeles speciell genuppsättning, med extrastarka hjälpsamhetsgener. Men nåt måste det bero på. Kanske att vi drivs av gemensamma intressen, kanske att vi delar samma problem.

Vi har lätt för att känna en gemenskap med varandra. Vid en kopp kaffe på varvet på våren är det enkelt att prata, vi kan alltid diskutera bottenfärg eller vaxning av fribord. Eller så kommer vi in på svårare frågor, sjukdomar och åldrande. När det är uttömt så behövs det alltid en kommentar om kaffe eller fikabröd.

”Kommer du ihåg när vi hade med muffins till påmastningen häromåret?”

”Jo, visst gör jag det. Hade vi inte en hel påse, med sådär en femton stycken?”

”Ja, men när vi var klara var det nog bara tre kvar. Och själva åt vi bara varsin.”

Vi log, muffinsen blev uppskattade och bidrog till att arbetet flöt på bra och kanske också längre än vi hade trott. När kvällen kom var alla master som skulle upp också på plats. På köpet fick vi en trevlig eftermiddag.

”Om vi skulle ha båten på en marina istället, då skulle vi nog sakna den här gemenskapen, tror du inte det?”

”Jo, det är nog praktiskt och säkert trevligt på många sätt. Men riktigt samma sak kan det ju inte bli.”

Vi behöver gemenskap. Att kunna ta emot hjälp och kunna ge tillbaka. Att trivas med varandra.

Och, att ha en skruv lös är inte alltid av ondo.

Text Lennart Beckman. Foto Maria Kronander.

Eskader till Mariehamn

Foto Eskil Scheele.

Årets rikseskader med Svenska Kryssarklubben ägde rum i månadsskiftet juli/ augusti och hade som mål ÅSS gästhamn i Mariehamns västra hamn på Åland. Det är ju inte särskilt långt dit från Stockholms skärgård och om man, som vi, utgår från Rosättra, egentligen bara en dagsetapp. Uppsala-Roslagskretsen hade tidigt beslutat att ordna en deleskader och efter lite ändringar fram och tillbaka blev vi fem båtar i denna. Ett par båtar hade inte tidigare besökt Åland så vi planerade en liten extra sväng för att få njuta av denna fina skärgård. Naturligt hade varit att ta samlingsen först och extraturen efter men då detta skulle bli långt in i augusti beslöt vi att göra tvärtom.

Redan en dag innan vi skulle samlas hörde Kurt av sig och talade om att Gunilla och han samt hans sonson Eskil på *Luna Rossa*, liksom Annika och Jonathan på *Victoria III*, låg på Fejan. Åsa och jag fortsatte därför dit och redan mot kvällen måndag den 22 juli låg alltså tre båtar där. Vi åt gott på krogen och samlades sedan i *Vitesse* för en liten förträff.

Tisdagen började med dålig sikt och regn så vi avvaktade. Vid tvåtiden höll det upp, men vinden lyste med sin frånvaro, varför vi gick för motor i samlad tropp till bryggan på Långskär i Söderarms södra skärgård. Efter en stund anslöt *Gustafa II* med Jenny och Swanthe samt deras ungdomar Jonas och Nora. Nu

Långskär.

fattades det bara en båt för att vi skulle vara fulltaliga. Vi höll traditionsenligt skepparmöte på berget, som så många gånger tidigare. Efter middagen tog några av oss en promenad på ön och tittade på de gamla befästningarna.

På onsdag morgon lämnade vi Långskär via en smitväg väl söder om den stora farleden. Det blev åter en dag för motor då vinden var obefintlig. Norr om oss låg det dimbankar, men vi hade hela vägen över hyfsad sikt och kunde se hur båtar ur Dacke-eskadern, som lämnat i stora farleden, gick ut och in i dimman liksom de stora färjorna. I Röddhamn, som var mål för dagens etapp, låg redan *Alice* med Janne ombord, vilket betydde att eskadern var fulltalig. Det var fullt på bryggorna, men hamnkaptenen var hygglig och lät oss ligga på platser som egentligen är avsedda för ÅSS medlemmar. Ett besök på fyrmuseet hann vi med innan det var dags för grillkväll vid ett av borden uppe på berget, där vi även öppnade kretsens *schatull*.

Ganska tidigt på torsdag fortsatte eskadern till Sottunga i soligt väder men tyvärr utan vind, vilket innebar mera motorgång. I Sottunga var det gott om plats vid bryggan. Flera besättningar samlades på hamnkrogon och åt gott. Senare uppmärksammade vi att prognosen innehöll kuling för måndagen, då alla skulle samlas i Mariehamns västerhamn. Efter telefonkontakt med andra deleskadrar

Vid Notvikstornet, Bomarsund.

och rikseskaderledningen kom beslut att alla skulle samlas redan på söndag. Själva bestämde vi därför att hoppa över det planerade besöket i Enklinge och nästa dag gå direkt till Bomarsund.

När vi kastade loss på fredag morgon i strålände sol fick vi äntligen vind och en fin seglats i bitvis smala vatten till Bomarsund. Där var det också gott om plats, trots att Bottenhavskretsens tio båtar redan låg där. På eftermiddagen gick delar av besättningarna från båda eskadrarna en tur runt fästningsområdet, där jag fungerade som guide om det slag som utspelade sig där i mitten på artonhundratalet. Väl tillbaka var alla svettiga i det varma vädret, varpå allmänt bad utbröt i det ävenså varma vattnet. I den fina kvällen samlades många på berget ovanför bryggan.

Det blev en bra segling på lördagen, då vi kunde hissa på direkt och till en början sakta glida fram, men väl ute på Lumparn tog vinden i och vi fick en härlig kryss. Framme vid Lemströms kanal missade vi precis broöppningen, men en timme senare kom vi igenom och kunde fortsätta mot Österhamnen, där det var massor av lediga platser – kanske bara halvbelagt. På kvällen samlades alla i *Luna Rossas* sittbrunn för trevlig samvaro och planering av morgondagen. En klar fördel att vara bara fem båtar så att alla kan samlas i största båten!

Söndagen innebar förflyttning från Öster- till Västerhamnen, vilket blev en tur på 15 M, då det byggts broar mellan öarna och man måste gå nästan ända ner till Nyhamn. Väl framme utbröt det normala kaoset, som alltid, vid rikseskadrar. Det fanns plats för oss trots att vi kom en dag för tidigt, och de flesta kunde lägga sig med fören mot den väntade hårda nordan. Efter att eskadern besökt hamnens pizzeria samlades vi i sittbrunnen på *Vitesse*, där vi också tog fram schatullet igen.

Måndag var en dag som "blev över" då aktiviteterna ju inte började förrän på tisdag, men på kvällen samlades alla från när och fjärran för gemensamt mingel. På tisdag började programmet med en guidad stadsvandring och fortsatte med ett besök på Stallhagens bryggeri. Under dagen anslöt Krister, en gammal god eskaderseglarvän via färja. På kvällen var det dags för eskadermiddag, där deleskadarna hade var sin programpunkt och Swanthe gjorde stor succè med sin show. Onsdagen ägnades till stor del åt en busstur på fasta Åland med besök i bland annat Kastelholm och Bomarsund. Sedan samlades hela deleskadern åter i vår sittbrunn, där vi tog fram schatullet en sista gång denna tur, innan vi tillsammans gick till ÅSS restaurang för supè.

Sista dagen, torsdag, bestod av en cykeltur till Järsö på dagen och sedan gemensam grillkväll. Vi samlades utomhus på terrassen till badhuspaviljongen i varmt och soligt väder. En glad och trevlig avslutning på rikseskadern 2024.

Jan och Åsa Simonson, text och foto

Pizza i Mariehamn.

Från Grönskårsfladen. Foto Kurt Sjöberg.

”Mellan hägg och syren” 2024

Liksom 2023 startade vi (jag, Gunilla och skeppskatten Maja) sista måndagen i maj (27/5) tillsammans med Bosse och Ingmarie Nordlund. Avsikten var att vi, som förra året, skulle göra natt vid Rosersberg. Men på vägen tyckte vi att det hunnit bli sent, så vi valde att stanna i Sigtunas gästhamn.

På morgonen fortsatte vi genom alla broar och Slussen för att, som förra året, ligga vid Fjäderholmarna för natten. Dagen efter bunkrade vi diesel i Skurusundet och plockade upp en tredje besättningsman, Eskil Scheele, till *Luna Rossa*, och fortsatte sedan till Sandhamn, där Jan och Åsa Simonson anslöt.

Vi hade fått lite strul med code-seglet och förstått att vi måste byta plats på spinnakerfallet. Eftersom vind och väder tillät, lånade vi Jans båtsmansstol, som Gunilla vant hoppade i och hissades upp i riggen där hon löste problemet.

Nu var hela eskadern samlad och vi höll skepparmöte, där vi beslöt att under rådande väder och vind skulle Grönskårsfladen bli en bra hamn. Grönskårsfladen (se bilden) motsvarade förväntningarna med sommarvärme och fullt badbart

vatten (19 grader). Eftersom vädret var så fantastiskt låg vi kvar ett par dagar. Bosse kände väl till omgivningarna och tog alla med på en guddad tur, varefter vi upptäckte att hans och Ingmaries kompisar Thomas och Mimmi anslutit till eskadern med sin motorbåt. Nu var vi fyra båtar i eskadern.

Vid skepparmötet följande dag med sydlig-sydostlig vind diskuterades om vi skulle gå till Munkholmen eller Kryssarklubbens Malmakvarn. Det blev Malmakvarn, eftersom några behövde fylla på sina förråd och köpa solhatt. Väl framme vid Malmakvarn, där Gunillas dotter råkade vara hamnkapten för tillfället, fick vi låna hennes bil för bunkringsuppdraget i Gustavsberg. Vi hann till och med till Systemet med 5 minuter till godo.

Vart skulle vi sedan styra? Vid skepparmöte senare på kvällen, när vi hade konsulterat SMHI och andra väderinformationskällor, föreslogs en vik på Ornös sydvästsida, Kolnäsviken, som Bosse och Jan kände till.

Dagen efter seglade vi dit. Alla kunde ligga med landkontakt långt in i den nästan vindstilla viken, där Åsa även identifierade en svarthakedopping.

Nu hade vi haft en vecka med strandhugg och segling under vad vi förväntat oss skulle bli den bästa tiden på hela sommaren. Veckan blev till och med bättre. Inte många båtar ute att trängas med, inget regn. Våra val av mål hade helt bestämts av rådande vindförhållanden – vi hade hållit oss i mellanskärgården och inte gjort några mastodontseglingar. Så vi var en avslappnad eskader som seglade in i Norrviken strax söder om Runmarö, där SXX har en brygga, för att fira eskaderns avslutning.

Vi fick en fin kväll vid SXX:s brygga. Nästa morgon seglade Bosse och Ingmarie söderut, Thomas och Mimmi gick hem till sin brygga, Jan och Åsa, Gunilla, Eskil och jag fortsatte till Finnhamn, där badvattnet måste ha varit runt 22 grader. Kvällen där avslutades med ett besök på värdshuset. Morgonen efter hade vinden vänt och gav oss lite strul att komma i väg, men det löste sig. Vi fortsatte mot Vaxholm, Jan och Åsa till sin hemmahamn i Rosättra.

Runmarö. Foto Bo Nordlund.

Via Dockspot lyckades vi boka hamnplats i Vaxholm, för att stanna och fira nationaldagen 6 juni. Efter lite letande hittade vi ett evenemang i Vaxholms kyrka, där den lokala kören och lokala förmågor underhöll med stämmingsfull sång och musik. En fin avslutning på en fin segling i Stockholms skärgård mellan hägg och syren! Dagen efter satte vi av Eskil vid macken i Skurusundet och vände tillbaka mot Uppsala med nybunkrad diesel i tanken.

Kurt Sjöberg

Segling i Norra Roslagen

Vi inleder här en artikelserie om Norra Roslagen, där Kjell Pernestål först beskriver farvattnen kring Singö, Gräsö och Södra Kvarken.

Leder mot norr

På väg norrut mot exempelvis Höga Kusten kan en långväga seglare antingen passera Södra Kvarken eller ta farleden genom Väddö Kanal och Norra Roslagens skärgårdar. Denna del av färden är kanske något man bara vill passera, men då är det lätt att missa allt det fina och intressanta mellan Arholma och Björns fyr – Roslagens nordligaste utpost. Alternativvägen genom Södra Kvarken har också sina speciella utmaningar.

När man färdas i Norra Roslagen bör man ha senaste utgåvan av kort 536. På senare år har nya fyrar tillkommit och prickar har flyttats och ändrats, eftersom Sjöfartsverket har gjort om farleden från Svartklubben till Hargshamn. Norr om Öregrund gäller kort 535 eller båtsportkort Stockholm Norra – den nordliga delen av Stockholms skärgård.

Området har många vackra platser med spännande bakgrund och historik som är värda att undersöka närmare. Skärgården är glest bebyggd och det finns många fina naturhamnar att lägga till i. S XK Uppsala–Roslagskretsen har även lagt ut ett antal bojar för tillfällig trygg tilläggning och övernattnig. Det finns också gästhamnar med restauranger för den som vill ha en trevlig kväll i land.

Norra Roslagen – en sjöfartens korsväg

Skärgården norr om Stockholm – Roslagen – och då den nordliga delen, blev tidigt en viktig knutpunkt för sjöfarten efter dels den svenska kusten norrut, dels i östlig riktning över till Finland och vidare. Forna tiders sjöfarare navigerade utgående från märken på land och öar, varför passagen genom Norra Roslagens och Ålands skärgårdar blev den naturliga vägen, oavsett om man färdades i nord-sydlig eller östvästlig riktning. Alternativet var att passera det svårnavigerade område, som idag kallas Södra Kvarken.

Centrum för området blev staden Östhammar, som fick stadsrättigheter under 1300-talets senare del. Stadens betydelse markerades ytterligare av att Östhammars län bildades. Staden ansågs dock konkurrera med Stockholm om handeln med dagens Norrland, och även uppgrundningarna av sunden norrut medförde att staden förlorade sin betydelse och flyttades till det som idag är Öregrund. Det som idag minner om stadens historia som sjöfarts- och handelscentrum är dess

Färdvägar förbi Norra Roslagen. Karta sxk.se

vapen – ett medeltida skepp – och gatunamnet Slottsgatan, en gata som går från den nuvarande stadens centrum och upp mot Gammelhus, med rester av en gammal fogdeborg.

Norra Roslagen har bevarat en del av den kultur som följde med dess läge som en knutpunkt för sjöfart, handel, båtbygge och fiske i Östersjöns nordligaste del, medan staden Östhammar har tappat sin betydelse som handelsplats. Idag navigerar man inte med hjälp av lokala lotsar och sjömärken i land utan med GPS. Sjökortet är skapade med hjälp av ekolod och flygfoton och de seglande fartygen har ersatts av motorfartyg som knappast hämmas av motvind och vinterisar.

Det är lätt gjort att man passerar denna intressanta kuststräcka och dess historia oförmärkt. Stanna upp, se dig omkring och lyssna vad vindarna har att berätta!

Östhammars kommunvapen påminner om stadens betydelse för sjöfart och järnexport.

Väddö och kanalen

När man på färd norrut närmar sig Norrtäljeviken, ställs man inför ett val av färdväg: Väddös ost eller västsida, och valet görs i höjd med Rävsnäs strax söder om Norrtäljevikens inlopp. Farleden väst om Väddö begränsas av en bro med segelfri höjd 17 m. Farleden ost om Lidö går väst om Arholma och ut mot fyren Simpna's klubb, Väddös ostsida och Ålands hav. Är masthöjden över 17 m är detta den enda möjligheten att passera Väddö och ansluta till farleden mot Öregrund igen strax norr om Svartklubben. Väddös ostsida erbjuder inga möjligheter till skydd eller hamn mellan Simpna's och Grisslehamn. Vål norr om Grisslehamn finns goda möjligheter till skydd.

Är masthöjden lägre än 17 m erbjuder Väddö kanal en skyddad farled som så småningom går ihop med farleden till Öregrund norr om Singö. Om man inte har tur med förliga vindar får man ställa in sig på motorgång tills man når Grisslehamn. Att ankra i direkt anslutning till farleden är inte att rekommendera, då trafiken där är betydande även under dygnets mörka timmar. I själva kanalen råder förbud mot ankring och förtöjning. Det finns dock flera fina vikar i den södra delen där man kan sticka sig undan och ankra på svaj, men glöm inte ett lågt placerat ankarljus! Vid Flottskär, strax söder om Bagghusbron, finns en brygga där man kan lägga till för övernattning eller vänta innan man går in i själva kanalen, och vid Älmsta, kanalens norra inlopp, finns gästhamn.

Man bör inte gå in i själva kanalen (börjar strax söder om Bagghusbron) innan man har haft kontakt med brovakten vid Bagghusbron och fått klartecken om broöppning. Broarna är fjärrmanövrerade och kan kontaktas via telefon (nummer finns i sjökortet) eller genom att man ropar upp brovakten via VHF på anvisad trafikkanal eller kanal 16.

I kanalen kan det vara strömt åt båda hållen och vid broarna är det ont om manöverutrymme. Vål inne i kanalen håller man anvisad fart och då har brovakten vid Älmsta bron öppen när man kommer. Om man inte avser att fortsätta direkt till Älmsta (nästa bro) bör man meddela det till brovakten vid Bagghusbron. Om man kommer norrifrån gäller den omvända proceduren.

Väddö kanal. Foto Andreas Rönnberg.

Gustav Vasa.

Bild <https://historia.nu/wp-content/uploads/2018/09/Gustav-Vasa-portra%CC%88tt-16-9.jpg>

Vid Älmsta finns gästhamn, affär och bränsle (som måste bäras ner till bryggan). Strax söder om bron vid Älmsta finns ett museum med egen brygga att förtöja vid. Museet visar hur livet i Roslagen har varit och är värt ett besök.

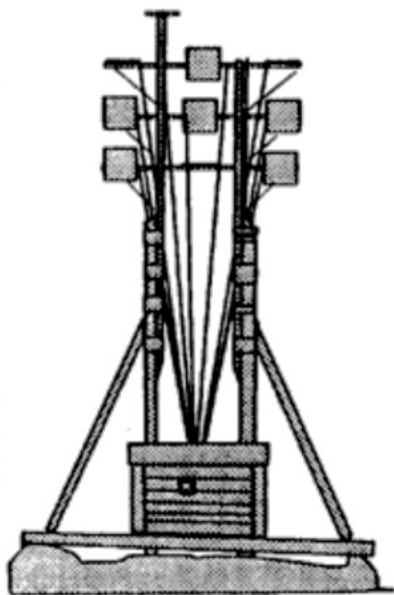
Den första Väddö kanal grävdes på order av Gustav Vasa (1500-talet) för att båtar inte skulle ”*giva sig uti så stor farlighet till sjöss i öppna havet*”. Den nuvarande kanalen grävdes av soldater under 1800-talets första hälft och har haft stor betydelse för kusttrafiken. Idag är den kommersiella trafiken obetydlig, men Gustav Vasas utsaga gäller i högsta grad än idag för fritidsbåtar. Den som har seglat norrut i nordlig vind på ostsidan av Väddö förstår vad gubben Vasa menade!

Grisslehamn

Grisslehamn på Väddös norra del har en intressant historia och är värd ett besök. Redan på 1600-talet organiserade Axel Oxenstierna ett postsystem med bönder och fiskare, som rodde och seglade med både post och resande till Eckerö på den åländska sidan för fortsatt transport och resande österut. Fram till 1809 var Grisslehamn porten till rikets östra del – Finland. Därefter var Grisslehamn post- och tullstation för trafiken österut.

Under slutet av 1700-talet inrättades en optisk telegrafstation i Grisslehamn för kommunikation över Ålands hav. På den svenska sidan fortsatte linjen med ett antal stationer till Stockholm och på den finska sidan gjordes motsvarande fram till Åbo och Helsingfors. Tiden för att få fram ett meddelande mellan de två ändstationerna var några timmar – något som var en sensation på den tiden – detta var före telegrafi, telefoni eller internet. Med seglande fartyg eller ridande postbud tog meddelandet flera dagar.

En station kunde se ut som i bilden på nästa sida. Nio skärmar (luckor) kunde vridas och göras synliga i olika kombinationer. Man överförde inte bokstäver utan ord (det är cirka 90 000 kombinationer) – det gick fortare men begränsade meddelandenas omfattning något och möjligheterna att uttrycka sig till förtret

1700-talets internet – en optisk telegrafstation.

Bild <https://teuseum.se/menyn/lasvart/optisk-telegraf/>

årligen återkommande kapprodd och -segling mellan Grisslehamn och Eckerö. Den har deltagare från båda sidorna av Ålands hav med tidstypiska båtar och med besättningar i likaledes tidstypiska kläder.

Idag finns en livlig trafik med en färja över till Eckerö på den Åländska sidan. En resa över kan också bli ett tillfälle att både äta i färjans restaurang och dra

för den tidens byråkrater. På varje station fanns en operatör, som med kikare kunde observera de närliggande stationernas skärmar och sedan kopiera dessa så att meddelandet skickades vidare.

Efter 1809 blev Grisslehamn den svenska utposten österut och det inrättades post- och tullstationer för trafiken över till Åland. Tull- och posthusen finns kvar från Grisslehamns storhetstid.

Posttrafiken över till Eckerö på Ålandssidan upprätthölls av ortens fiskare och bönder. De använde sina egna öppna båtar som seglades eller roddes beroende på hur det gav sig. Vintertid, när isarna inte bar, drogs båtarna på stegar. Som ersättning för sina insatser hade de vissa skattelättnader. Det var tungt och farligt och det var många som inte kom tillbaka. Till minne av de insatser som gjordes i posttrafiken och alla de som omkom inrättades 1974 tävlingen Postrodden, en

Posthuset i Grisslehamn.

Foto Patrik Andersson.
Creative Commons Erkännande-Dela Lika 3.0 Unported

Om man stannar till så kan man kanske ana att det kommer en vagn rullande fram i kvällsmörkret dragen av svettiga hästar. Vagnen stannar vid posthuset och några mörkklädda män med slängkappor över axlarna kliver ut och går med bestämda steg ner mot en väntande båt vid bryggan. Några yngre män står på bryggan och spanar upp mot posthuset och de nyankomna. En stiger ner i båten och börjar rumstera om och lägger åror tillrätta i årtullarna, den andra tar emot de väskor de resande har med sig och lyfter ner dem i båten. De ger ett stadigt stöd när de två männen kliver ner i båten – de kliver vinglande omkring, tydligt ovana att röra sig i en båt, innan de sätter sig ner. De män som är kvar på bryggan lossar förtöjningarna och följer efter ner i båten och sätter sig tillrätta vid årorna. De skjuter ut båten från bryggan med en av årorna medan de håller den andra under knät, spottar ut över relingen och greppar om årorna. Båten skjuter ut i viken och försvinner in i mörkret. Det enda man hör är de taktfasta årtagen och gnekets från årtullarna. Ljudet försvinner efter ett tag.

De som är kvar på bryggan tittar efter båten. ”De får en tung natt – det blåser mot” säger en av dem. ”Bättre hem om vinden står sig.” De går fram till vagnen, där kusken håller på att torka svetten av hästarna med en tuss halm. ”Vem var det som hade så bråttom?” ”Det var nog Gråkappan själv det där.”

nytta av Ålands EU-fördrag och ”fylla på förråden”. Det kan också vara tillfälle att titta ut genom fönstren och reflektera över den tid som gått och sjöfartens utveckling.

Dagens Grisslehamn

Grisslehamn ligger på ett smalt näs på norra änden av Vaddö. Det finns gästhamnar på både ost- och västsidan. På västsidan finns en marina där man kan få bränsle och kanske hitta någon saknad reservdel. Det finns även restauranger m m. Landsvägsbussar går till Norrtälje och Uppsala vilket gör Grisslehamn till en lämplig hamn för besättningsbyte.

Grisslehamn blev tidigt en plats för fiskindustri. Fiskeplatserna finns dels i skärgården norr om Vaddö, dels på grundbankar norr om Gräsö. Grisslehamn blev också ett utflyktsmål för burgna stockholmare. Det byggdes hotell och pensionat och det erbjöds uppfriskande havsbad och god mat. Det blev också en plats där konstnärer gärna uppehöll sig. Mest känd är kanske Albert Engström, vars ateljé är bevarad och ligger på en klippa ute vid havet på öns ostsida och är värd ett besök. Ateljén är dessutom, med sina vitmålade sidor mot havet, ett sjö-

Albert Engströms ateljé. Foto <https://albertengstrom.se/museet/ateljen/>

märke. Man kan ana varifrån alla mustiga historier om fiskargubbar, fågel- och säljakt m m kommer. Historierna om senare tiders spritsmuggling är *legio*.

Om man seglar på Väddös ostsida, finns inga skyddade platser för nordliga och sydliga vindar när man lämnat Simpnäs bakom sig förrän man kommer till Grisslehamn, där man kan segla in östra hamnen. Landhöjningen har grundat upp Gamla hamnen, strax söder om Grisslehamn, och den är inget alternativ för seglande båtar. Man bör hålla uppsikt på färjan som trafikerar leden Grisslehamn – Eckerö på åländska sidan, och har sin hamn på norra sidan av viken. Man kan sedan fortsätta norrut till Svartklubbens fyr för att komma till farleden inomskärs mot Öregrund norr om Singö.

Norr om Väddö och Södra Kvarken

Norr om Väddö ligger Singö, och väst och norr därom utbreder sig en djup skärgård med Singöfjärden i syd och, väster om den, Galtfjärden med vikar som leder in i landet till orter som Hallstavik, Hargshamn och Östhammar. Norr om Singö finns Gräsö med en skärgård på ostsidan, som sträcker sig upp till Örskar norr om Gräsö. Mellan Gräsös västsida och in till fastlandet finns en skärgård upp till Öregrund. Norr om Öregrund öppnar sig Öregrundsgrepen, den djupa viken mellan fastlandet och Gräsö.

En farled på Gräsös västra sida går från fyren Svartklubben norr om Singö till Öregrund och vidare nordvärt genom Öregrundsgrepen.

Det finns också en nord-sydlig farled mellan Gräsö med dess skärgård och Ålands skärgårdar i öst. Området kallas Södra Kvarken och är också gränsen mellan Östersjön och Bottenhavet. I väster avgränsas området av fyrarna Svartklubben, Understen, Grundkallen och Örskär. Farledens östra sida avgränsas av fyrarna Märketsskallen, Märket och Södra Kvarken, och ännu längre österut ligger Åland. Området mellan Gräsös och Ålands skärgårdar bildar gräns mellan Sverige och Finland.

Om man tittar närmare på sjökortet så finner man att Södra Kvarken är en smal cirka 3 M bred djupränna mellan fyren Understen och remmaren Oldbergsgrund på västra sidan och fyren Märketsskallen på den östra. På båda sidor finns låga och glesa skärgårdar med revliknande utlöpare.

Det måste ha varit en mardröm för forna tiders sjöfarande, om de kom från norr, att segla genom området Södra Kvarken, utan dagens utprickning och fyrar. Dåtidens navigation baserades på landmärken, och de låga och grunda skärgårdarna gjorde detta svårt. Vidare finns det många uppgrundningar som vid hårda nordliga och sydliga vindar medför en svår sjö.

Om man missade Örskär och kom öst om fyren fanns stor risk att man hamnade i svårigheter. Skärgården på Gräsös östsida är en ökad skeppskyrkogård – ”en djävulens trädgård”. Farleden på Gräsös västsida förbi Öregrund och sedan inomskärs till Svartklubben eller Vaddö kanal var absolut att föredra.

Redan under 1600-talet fanns en fyrplats på Örskär och i slutet av århundradet anlades den fyr som är den näst äldsta i landet. Det nuvarande fyrtornet stod klart 1740. Fyren underlättade angöringen till den mer lättnavigerade farleden sydväst genom Grepen, det vill säga väst om Gräsö, till Öregrund och sedan inomskärs till Svartklubben.

Med ökande sjöfart och ökande storlek på fartygen ökade också intresset för att använda farleden genom Södra Kvarken. Fyrar uppfördes på skären Märket, Understen och Svartklubben. Sedan tillkom fyrskepp som ankrades upp vid Södra Kvarken, Grundkallen, Västra Banken och Finngrundet. Dessa fyrskepp ersattes i mitten av 1950-talet av så kallade kassunfyrar, det vill säga fyrbyggnader som har byggts på land som runda prämar och sedan bogserats till sina respektive platser, där de sänkts genom att barlastas med sten.

Idag, med GPS som navigationshjälpmedel, är Södra Kvarken knappast något problem för navigatörer. Farleden genom Södra Kvarken utgör också en trafikseparationszon, något att tänka på för den som seglar i området då väjningsreglerna är något annorlunda där.

T v: Örskärs fyr är fortfarande imponerande efter 300 år.

Foto <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=User:Pandorask>

T h: Djurstens fyr på Gräsös västsida.

Foto <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=User:Erikboralv>
Licens CC BY-SA 3.0.

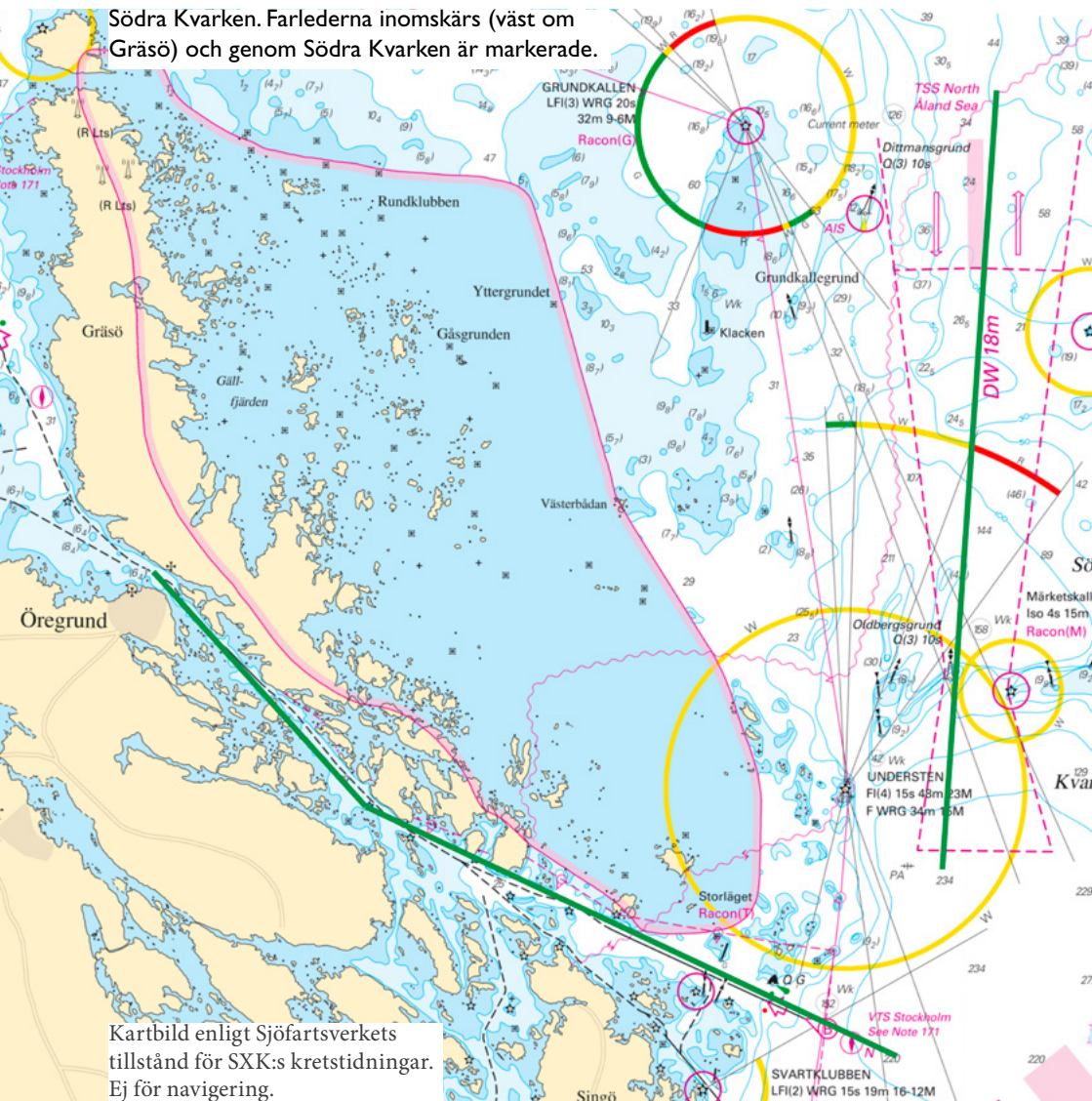
Öregrundsgrepen och nordvart

Landhöjningen medförde att den tidigare centralorten Östhammar tappade kontakten med havet och Öregrund tog över funktionen som sjöfartsstad. För att slippa seglingen genom Södra Kvarken skapades en farled från Svartklubben (norr om Singö) till Öregrund och vidare norrut i havsviken – Öregrundsgrepen (Grepen i dagligt tal) mellan fastlandet och Gräsös västsida. Söder om Öregrund går farleden genom Öregrunds skärgård och är mycket skyddad. För att underlätta navigationen anlades tidigt fyren Djursten i den södra delen av Grepen och denna har senare kompletterats med fyrar som Engelska grundet och Bellona. På västra sidan av Grepen domineras horisonten av Forsmarks kraftverk med tre huskroppar, ett självklart landmärke för en krysspejling. I söder syns Öregrund med kyrktorn. För de som kommer från norr finns fyren Björn på den nordvästra udden av Grepen medan fyren Örskär markerar den östra utposten

Grepen är förhållandevis grund med många förrådiska uppgrundningar som väntar på besök av en ouppmärksam navigatör. Utprickning med båkar, kummel och prickar varnar dock. Den västra sidan, det vill säga fastlandet, har en låg och grund skärgård, där horisonten domineras av de tre kraftverksbyggnaderna i Forsmark. Den östra sidan, Gräsö, är förhållandevis hög.

Grepen är ökad för den våldsamma sjö som kan uppstå vid nordliga vindar. Det finns dock en numera nedlagd farled som går inomskärs och därmed är skyddad på Grepens västra sida. Sjöfartsverket har lämnat kvar utprickningen så leden är enkel att följa med sjökortets hjälp. Den har också beskrivits i denna tidning nr 3 år 2019 (kan läsas på hemsidan).

Södra Kvarken. Farlederna inomskärs (väst om Gräsö) och genom Södra Kvarken är markerade.

Kartbild enligt Sjöfartsverkets tillstånd för SXX:s kretstidningar. Ej för navigering.

Rakt norr om Örskär står fyren Argos på en liten men väl så förädlad under-vattensklippa. Ytterligare norrut finns det grunda och fiskrika området Finngrundet. Där låg tidigare fyrskeppen Finngrundet och Västra Banken, som numera ersatts av kassunfyrrar.

I tidningens höstnummer fortsätter Kjell Pernestål att berätta historien om människor och verksamheter i Norra Roslagen.

Uppsala-Roslagskretsens styrelse 2024-2025

Ebbe Johnson, ordförande

070-231 10 32, carlebbe@hotmail.com

Jag seglar nu en Dufour 365 efter att tidigare ha seglat Omega 30 och som första båt en Semona. Seglar gärna 6-timmars och eskader. Drömmen om att segla till Skottland lever!

Lennart Beckman, sekreterare

0707-32 36 09, lennart@marlenuppsala.se

Vi seglar en Hallberg Rassy 342. Min hemliga ambition är att göra seglare av alla våra barnbarn. Vi är på god väg att lyckas.

Bo Nordlund, skattmästare

070-874 42 44

Pensionär som seglar på en Sun Odyssey 37 med frun. Vi besöker gärna våra grannländer runt Östersjön.

Jan Simonson, vice ordförande, eskaderansvarig m m

018-32 05 91, 070-832 05 91

Ansvarar också för kretsens hemsida på www.sxk.se och sitter även i program- och utbildningskommittén. Seglar en Comfortina 35. Min fru och jag vill gärna göra lite längre seglingar till grannländerna.

Tore Ericsson, ansvarig för 6-timmars

070-295 25 44, 018-52 75 56

Jag seglar IF-båt.

Swanthe Lindgren, suppleant, ansvarig för Program- och utbildnings- kommittén

070-650 6505

Seglar en Targa 96. Ambitionen är att segla längre och längre för varje år.

Klas Innerstedt, ansvarig för Hamn- och Farledskommittén

070-527 6708

För att komma närmare havet flyttade vi till Öregrund. Båtlivet är nu en snabb motorbåt, kitebräda och havskajak. Och självklart sjöräddare i Sjöräddningssällskapet.

Göran Berfenstam, suppleant

070-4140718

Vi har legat i olika hemmahamnar runt Sveriges kuster men har nu vår Hallberg Rassy 31 i Uppsala och är nyfikna på Mälaren.

Kurt Sjöberg, Tekniska kommittén

018-32 46 93, 070-593 09 04

Seglar en Bavaria med hemmahamn i Uppsala.

Per Nilson, redaktör, informationsansvarig

070-570 1026, per.nilson@sxx.se

Seglade 1956–2021. Nu tar yngre generationer över.

Svenska Kryssarklubben Uppsala-Roslagskretsen

Hemsida och e-postlista

Uppsala-Roslagskretsen har egen hemsida och eget utskick av påminnelser till klubbafnarnar, seglingar etc via e-post. Hemsidan hittar man antingen via riksföreningens sida www.sxk.se eller direkt på www.sxk.se/uppsala-roslagskretsen. Påminnelser via e-post kommer inför varje programkväll och några andra tillfällen under året till alla som har anmält sin e-postadress till kretsen.

Både hemsidan och e-postlistan sköts av *Jan Simonson*, och vill du anmäla dig till kretsens e-postlista är det honom du ska kontakta via jan.simonson@sxk.se

Följ Svenska Kryssarklubben

På Svenska Kryssarklubbens kanaler på Facebook, Instagram, LinkedIn, Twitter och Youtube samt på hemsidan www.sxk.se och i appen Kryssarklubben kan du finna information om verksamheten och tips om hur du kan utveckla ditt båtliv.

Läs Nytt från Uppsala-Roslagskretsen på din skärm!

Om du inte längre vill få de tryckta kretstidningarna i brevlådan, ska du anmäla din postadress *och* e-postadress till redaktören, per.nilson@sxk.se. Då får du i stället ett mejl varje gång som ett nytt nummer finns att ladda hem från kretsens hemsida. Bra för miljön – och kretsen sparar tryck- och portokostnader!

Annonsera i Nytt från Uppsala-Roslagskretsen

Tidningen utkommer med tre nummer per år, i början av januari, april (endast digitalt) och oktober. För information om annonsering och annonspriser, kontakta per.nilson@sxk.se. Kretsmedlemmar får annonsera gratis om båtprylar etc.

Nytt från Uppsala-Roslagskretsen utkommer i januari, april och oktober och är medlemsblad för

Svenska Kryssarklubben, Uppsala-Roslagskretsen

c/o Bo Nordlund

Orphei Drängars Plats 5

75311 UPPSALA

e-post: uppsala-roslagskretsen@sxk.se   hemsida: www.sxk.se/uppsala-roslagskretsen

plusgiro: 17 10 94-6

ordförande: Ebbe Johnson, carlebbe@hotmail.com

Material till tidningen skickas till per.nilson@sxk.se. Bild kan mejlas som separat bifogad jpg-fil, *inte* infogad i ett dokument. Bildfilens upplösning minst 300 dpi.

Carlssons Tryckeri, Uppsala 2024

www.carlssonstryckeri.se

Omslagsbild: "Hägg och Syren"-eskadern i Grönskårsfladen 2024. Foto Kurt Sjöberg.

90 SVENSK
KONTO INSAMLINGS
KONTROLL

Swisha till

123 129 50 21

Människor i **Ukraina** flyr för sina liv.
De behöver akut nödhjälp.
Swisha idag!

Sverige för
 UNHCR
FN:s flyktingorgan

Avsändare:
Svenska Kryssarklubben
Uppsala-Roslagskretsen
c/o Bo Nordlund
Orphei Drängars Plats 5
75311 UPPSALA

Utsikt från Grönskärsfladen försommaren 2024. Foto Kurt Sjöberg.

Vi trycker inte nästa nummer!

Nr 2 2025 av denna tidning kommer inte att tryckas på papper. I april kommer tidningen att läggas ut för nedladdning på kretsens hemsida www.sxk.se/uppsala-roslagskretsen. Alla kretsmedlemmar som angett sin mejladress kommer att få ett mejl så fort som de kan ladda hem tidningen från hemsidan.